

A TANTÁRGY ADATLAPJA

2021/2022

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve		LM 4061, LM 4161, LLM 4261 A 19. század második felének magyar irodalma (2021-2022)					
2.2 Az előadásért felelős tanár neve		Dr. T. Szabó Levente habilitált egyetemi docens					
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve		Dr. Zabán Márta egyetemi adjunktus, Dr. T. Szabó Levente					
2.4 Tanulmányi év	MA2 MB 2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	kötelező

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1 Heti óraszám	5	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	5	melyből: 3.5 előadás	3	3.6 szeminárium/labor	2
3.7 Egyéni munka össz-óraszámja					
3.8 A félév össz-óraszámja	60				
3.9 Kreditszám	5 (monoszakon és B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	• nincsenek
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> Ismert, bevett és a hallgatók számára teljességgel ismeretlen, kánonbővítő céllal beemelt alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> A tantárgy részletes alapozó bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Klasszikus magyar irodalmi jelenségek komparatistikai nézetben	
3. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben.	Nagyobb léptékű, a korszak átlátáshoz szükséges jelenségek problematizálása, ezen keresztül egyes szövegek és szövegcsoportok megértése	
4. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái	Idem	

5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19. század közepének jelentős irodalmi eszmecsereiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.	Idem	
6. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrahasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
7. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis Litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a nárcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignó, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószer, kábítószer és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikái. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténeti reprezentációi és irodalmi újraírásai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérikus testek: a test modernista poétikái a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitás mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. A magyar színházi élet alakulása a 19. század második felében, különös tekintettel a Kolozsvári Színház működésére	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: A Hét és a Nyugat indulása.	Idem	

Kötelező szépirodalmi munkák

Ady Endre: *A magyar ugaron és A daloló Párizs* című versciklusok (az *Új versek* című kötetből), *A duk-duk affér*, *Le femme fatale* (1909)

Ambrus Zoltán: *Melancholic*, *Gyanu*, *A tóparti gyilkosság*

Arany János: *A rab gólya*, *Álom-való*, *A dalnok búja*, *Visszatekintés*, *Dante*, *A vándor cipó*, *Sejtelelem*, *Évnapra*, *Ősszel*, *Vojtina-levelek*, *A sárkány*, *Gondolatok a békekongresszus felől*, *Letésem a lantot*, *Kertben*, *Évek, ti még jövendő évek*, *Fiamnak*, *Mint egy alélt vándor*, *Az örök zsidó*, *Rákócziné*, *A walesi bárdok*, *Ágnes asszony*, *Szondi két apródja*, *V. László*, *Sejtelelem*, *Rozgonyiné*, *Török Bálint*, *Szibinyáni Jank*, *Szondi két apródja*, *A hamis tanú*, *Ágnes asszony*, *Széchenyi emlékezete*, *Honann és hová?*, *A lepke*, *Vásárban*, *Hídavatás*, *Az ünneprontók*, *Tetemrehívás*, *A képmutogató*, *Kozmopolita költészet*, *A tamburás öregúr*, *Kertben*, *Vörös Rébék*, *Naturam furca expellas...*, *Honnan és hová*, *A tölgyek alatt*, *Éjjéli párbaj*, *Lejtőn*, *Magányban*, *Rendületlenül*, *Az ünneprontók*, *Tengeri-hántás*, *Epilógus*
A nagyidai cigányok, *a Toldi-trilógia darabjai*, *Bolond Istók*

Naiv eposzunk

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [Álmok álmodója](#)

Cholnoky László: *Prikk mennyei útja*

Czóbel Minka: *Eunoia*

Csáth Géza: *A varázsló kertje*, *Találkoztam anyámmal*

Csiky Gergely: *Gombos úr válópöre*

Gozsdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája*, [A tárcaelbeszélésekről](#)

Heltai Jenő: *De profundis*, *Tőzsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe*

Jókai Mór: *Egy magyar nábob*, *Ahol a pénz nem Isten vagy*
Politikai divatok

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*, *Rajongók*

Kiss József: *De profundis*, *Influenza*

Komjáthy Jenő: *Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos*, *Árnyéktánc*

Meltzl Hugó / Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok*, *Új Zrínyiasz*, *Beszterce ostroma*

Petelei István: [Klasszi](#), *Parasztzégnyen*

Reviczky Gyula: *Arany Jánosnak*, *Don Juan a másvilágon*

Tömörkény István: [Postavárás](#)

Vajda János: *A kárhozat helyén*, *Húsz év múlva*, *Harminc év után*, *A virrasztók*, *Luzitán dal*, *De profundis*, *Memento*

mori, Köröndnél, Vasúton

Kötelező szakirodalmi munkák:

Dávidházi Péter, Sejtelem, avagy a költészet vigasza, *Holmi* 2009/10. (<https://www.holmi.org/2009/10/davidhazi-peter-a-sejtelem-avagy-a-kolteszet-vigasza>)

Magyar irodalom, szerk. Gintli Tibor, Akadémiai Kiadó, 2010. (kötelező egy, szabadon, a hallgató érdeklődésének és tájékozódásának megfelelően választható fejezetomb a kézikönyvnek a 19. század második felét tárgyaló, Szilágyi Márton és Vadera Gábor által írt részéből): 429-503 vagy 503-596 vagy 596-630.

Hansági Ágnes, *Tárca – regény – nyilvánosság: Jókai Mór és a magyar tárcaregény kezdetei*, Ráció Kiadó, Budapest, 2014, 175-195.(a IV. fejezet 1-3. alfejezete)

Hites Sándor, *A pénz mint papír és írás: Jókai esete a bankjegyekkel 1848-ban* = “Író leszek, semmi más...” Irodalmi élet, irodalmiság és öntükröző eljárások a Jókai-szövegekben, szerk. Hansági Ágnes és Hermann Zoltán, Balatonfüred 2015, 63-81.

T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L'Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (kötelező a könyv második, illetve egy tetszőlegesen választható fejezete)

Szajbély, Csáth Géza élete és munkái. Régimódi monográfia, Magvető, Budapest, 2019, 165-182. (a *Művészetszemlélete és írói gyakorlata. Szabadka, A varázsló kertje* c. alfejezet)

Szilágyi Márton: „*Mi vagyok én?*” Arany János költészete, Kalligram, Budapest, 75-114, 264-279. (A *Toldi sikere és a trilógiává formálás mint életre szóló program* és *A Kapcsos Könyv mint a megkomponált verseskönyv kísérlete* című fejezetek)

Takáts József, Kemény Zsigmond és a rajongás politikai fogalma, *Holmi* 2012/10, 1212-1218.

Török, Zsuzsa: „*Legtermékenyebb összes női írónk között*”: [Beniczkyné Bajza Lenke és a könyvipar a 19. század második felében](#)

In: Horváth, Iván; Balázs, Mihály; Bartók, Zsófia Ágnes; Margócsy, István (szerk.) *Magyar irodalomtörténet*

<p>Budapest, Magyarország : Gépeskönyv (2020): https://f-book.com/mi/index.php?chapter=M244TOROBENI</p> <p>S. Varga Pál, Történelem és irónia. Madách Imre és Az <i>emebr tragédiája</i>, In: Horváth, Iván; Balázs, Mihály; Bartók, Zsófia Ágnes; Margócsy, István (szerk.) Magyar irodalomtörténet Budapest, Magyarország : Gépeskönyv (2020): https://f-book.com/mi/index.php?chapter=M238SVARTORT</p>		
<p>6.2 Szeminárium</p>		
<p>MAGYAR–ANGOL/NÉMET/FINN SZEMINÁRIUMI CSOPORT (szemináriumvezető: T. Szabó Levente)</p> <p>1. Bevezetés a “19. század” “második felének” “magyar” “irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől és mikortól modern a modern magyar irodalom?</p> <p>2. Poétikai megoldások Arany János költészetében: <i>Keveháza, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Sejtelem, A tölgyek alatt, Az ünneprontók, Vojtina-levelek</i> (a hallgatók hármas csoportokban előzetes, írásos vázlatot készítenek az értelmezéseikről, ezt feltöltik a szeminárium Microsoft Teams-platformjára, a szemináriumot követően pedig továbbírják ezt)</p> <p>3. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)</p> <p>4. A Kazinczy-émlékünnepség</p> <p>Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859. – a Vasárnapi Újságnak az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei</p> <p>5. Művészet-értelmezések a modernségben</p> <p>Kemény Zsigmond: <i>A szív örvényei</i></p> <p>Asbóth János: <i>Álmok álmodója</i></p> <p>Tolsztoj: <i>Kreutzer-szonáta</i></p>	<p>Didaktikai módszerek</p>	<p>Megjegyzések</p>

6. Az első nemzetközi összehasonlító irodalomtudományi folyóirat

Az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok* (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

7. A nyomolvasás mint kulturális metafora a 19. század végén

Ambrus Zoltán: *A gyanú*
Tóparti gyilkosság

8. Ironikus prózapoétikai megoldások Jókainál

Jókai Mór: *Egy komondor naplója, Egy magyar nábob*

9. Monumentalitás, vízió, hit

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Az ember tragédiája, animációs film, rend. Jankovics Marcell

10. Szerepjáték, felbomló személyiség:

Cholnoky László, *Prikk mennyei útja*

11. Csáth Géza indulása: *A varázsló kertje* (1908) című kötet darabjai

12. Lovik Károly írói világa

13. A történelem színrevitele Mikszáth Kálmán *Új Zrínyiász* című regényében

14. Őrület és modern prózapoétika

Kosztolányi Dezső : a *Bolondok* című kötet anyaga

MAGYAR-MONO, VEGYES-MAGYAR csoport
Szemináriumvezető: Zabán Márta

1. Bevezető szeminárium a 19. század második felének magyar irodalmába

2. Többszólamúság és szubjektumreprezentáció. Kemény Zsigmond: *Ködképek a kedély láthatárán* (1853)
3. Eposzírói elmélet és praxis. Arany János, *Buda halála* (1863), *Naiv eposzunk* (1860)
4. Stratégiák a közelmúlt megjelenítésére. Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája* (1867)
5. Műfaji változatosság Arany János nagyepikájában: a *Toldi estéje*
6. A századközép fontos nagyműfaja, a történelmi regény. Kemény Zsigmond: *Rajongók* (books.google.com – 1858-9-es kiadás)
7. Műfajiság és önreflexivitas kérdései egy Jókai-regény kapcsán. Jókai Mór: *Egy magyar nábob* (1853)
8. Művészetértelmezés Asbóth János regényében. Asbóth János: *Álmok álmodója* (1878)
9. Elbeszélő költemény – eposz – verses regény. Arany László: *A délibábok hőse* (1873)
10. Stratégiák a közelmúlt megjelenítésére. Jókai Mór: *Politikai divatok* (1862–1863)
11. Az áltörténelmi regény műfaja Mikszáthnál. Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász* (1898)
12. A detektívtörténet mint történettípus változatai. Ambrus Zoltán: *A tóparti gyilkosság* (1914)
13. Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*
14. A szubjektum elbeszélhetőségének kérdései Cholnoky László: *Prikk mennyei útja* című művében (1917)
- MAGYAR-KOMPARATISZTIKA/MAGYAR-VEGYES** csoport
Szemináriumvezető: Zabán Márta
1. Bevezető szeminárium a 19. század második felének magyar irodalmába
2. Többszólamúság és szubjektumreprezentáció. Kemény Zsigmond: *A szív örvényei* (1851)
3. Eposzírói elmélet és praxis. Arany János, *Buda halála*

<p>(1863), <i>Naiv eposzunk</i> (1860)</p> <p>4. Stratégiák a közelmúlt megjelenítésére. Gyulai Pál: <i>Egy régi udvarház utolsó gazdája</i> (1867)</p> <p>5. Műfaji változatosság Arany János nagyepikájában: <i>A nagyidai cigányok</i> (1852)</p> <p>6. A századközép fontos nagyműfaja, a történelmi regény. Kemény Zsigmond: <i>Rajongók</i> (books.google.com – 1858-9-es kiadás)</p> <p>7. Műfajiság és önreflexivitas kérdései egy Jókai-regény kapcsán. Jókai Mór: <i>Egy magyar nábob</i> (1853)</p> <p>8. Művészetértelmezés Asbóth János regényében. Asbóth János: <i>Álmok álmodója</i> (1878)</p> <p>9. Elbeszélő költemény – eposz – verses regény. Arany László: <i>A délibábok hőse</i> (1873)</p> <p>10. Szigetmítosz és műfaji problematika Jókai Mór: <i>Ahol a pénz nem Isten</i> című regényében (1904)</p> <p>11. A detektívtörténet mint történettípus változatai. Ambrus Zoltán: <i>A gyanú</i> (1900)</p> <p>12. Mikszáth Kálmán: <i>Beszterce ostroma</i> (1895)</p> <p>13. Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i> (1902)</p> <p>14. A szubjektum elbeszélhetőségének kérdései Cholnoky László: <i>Prikk mennyei útja</i> című művében (1917)</p>		
--	--	--

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás és szeminárium összetett vizsgája (az előadás anyagához és irodalomjegyzékéhez, illetve a szemináriumokhoz kapcsolódó tételekkel)	L. alább	L. alább	A jegy 2/3-a

7.5 Szeminárium	Alapos, szakszerű, kreatív munka, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep, szemináriumi dolgozat benyújtása		A jegy 1/3-a

7.6 Minimális követelmények

A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgája két részvizsgából tevődik össze:

1. A *szemináriumi minősítést* (ami a végső jegy 1/3-a) a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középarányosa adja. Ha ez eléri az átmenőt, akkor szóbeli vizsgával folytatódik a féléves vizsga. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposság és pontosság. A szemináriumi jegyet a hallgatók az utolsó szemináriumot követően egyéni konzultáción beszélik át a tanárral. A dolgozatok terjedelme: min. 10 oldal / 5 ezer szó. A dolgozat leadásának határideje: 2022. május 23., 9 óra, kizárólag digitálisan a szemináriumi csoport Microsoft Teams-felületén.

A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de a szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy mindaddig, amíg a hallgató nem szerzi meg az átmenő szemináriumi minősítést. A részjegyek még egy évig érvényesek.

2. *szóbeli vizsga* az előadás és szeminárium anyagából (Ez a végső jegy 2/3-át adja.)

Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezelik a tárgy oktatói. A szakirodalom és szépirodalom nyilvános adatbázisokban el nem érhető része a tárgynak a MS Teams-mappájából és az Egyetemi Könyvtár rendszerén belüli szakmai mappájából tölthető le / olvasható el.